

Den Haag

090

Retouradres: Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

Aan de leden van de Commissie Samenleving

Datum

31 januari 2017

Onderwerp

Agenda kwetsbare jongeren 16-23

I. van Engelshoven

Wethouder van Kenniseconomie,
Internationaal, Jeugd en Onderwijs,

Ons kenmerk

BOW/2017.29

RIS296202

Contactpersoon

Dienst

Onderwijs, Cultuur en Welzijn

Afdeling

Productgroep Jeugd

Telefoonnummer

14070

E-mailadres

Aantal bijlagen

2

In de vergadering van de commissie Samenleving op 23 juni 2016 heb ik toegezegd met een analyse en verbeterplan te komen waar de noodzakelijke ondersteuning aan kwetsbare jongeren in de leeftijdsfase van 16 – 23 jaar (jongvolwassenen) kan worden verbeterd. Hoewel in deze context meestal gesproken wordt over de overgang 18-/18+ kies ik ervoor om te spreken over een aanpak 16-23 jaar. Het gaat immers niet om die ene dag dat een jeugdige 18 wordt, maar om de voorbereiding en geleidelijke overgang naar zelfstandigheid.

Op basis van een analyse heb ik een agenda opgesteld waarin knelpunten worden aangepakt. Deze vindt u in de bijlage. Deze agenda is niet statisch, maar blijft in ontwikkeling. Voor eventuele nieuwe problemen of zorgpunten die in de praktijk naar boven komen worden acties toegevoegd. Deze commissiebrief is mede tot stand gekomen naar aanleiding van het rapport jeugdbudsman en Jong Doet Mee en bouwt voort op mijn eerste reactie hierop (BOW/2016.260).

Wat is er aan de hand?

Opgroeien tot zelfstandig volwassene

Voor jongeren verandert er veel in het opgroeien naar zelfstandigheid: je kunt op je zelf gaan wonen, je moet leren je eigen geld te verdienen, steeds meer beslissingen moet je zelf nemen. De meeste jongeren leren dit vanzelf, met vallen en opstaan en ondersteuning van ouders en vrienden. Niet voor alle jongeren is dit echter vanzelfsprekend. Er is een groep die op het moment dat zij 18 jaar worden nog niet klaar is voor alle nieuwe verantwoordelijkheden, terwijl dit wel van ze verwacht wordt.

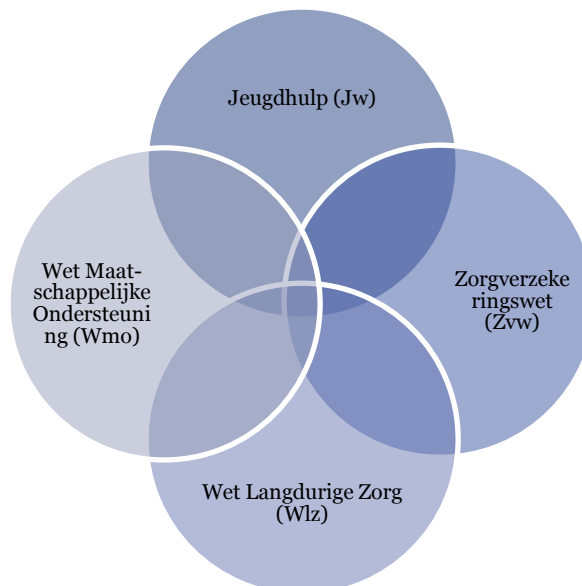
Voor een groep jongeren in de jeugdhulp geldt dat tot hun 18de jaar bijna alle (administratieve) handelingen door de betreffende jeugdhulpinstelling worden genomen. Op het moment dat zij 18 worden verandert dit echter. De betrokkenheid van (gezins)voogden en instanties vanuit de jeugdhulp eindigt bij volwassenheid. Plotseling zit de jongere 'aan het stuur' en moet hij zijn eigen hulpvraag formuleren en eigenlijk ook zijn eigen problemen oplossen. Lastig voor jongeren die niet inzien dat ze een probleem hebben of wat voor soort probleem dat is. Bovendien zitten zij vaak niet (meer) te wachten op bemoeienis uit de hulpverlening.

De jongere belandt van de 'pedagogische en beschermende' omgeving van school en de hulpinstanties van de jeugdwet nu in de vraaggerichte Wmo en Volwassenzorg (Zorgverzekeringswet en Wet Langdurige Zorg) en de meer eisen stellende Participatie-wet. De Wmo heeft op dit moment minder mogelijkheden voor dit soort jongeren in vergelijking met de Jeugdwet. Bij de GGZ valt de jeugdige na zijn achttiende jaar onder de Zorgverzekeringswet. Aansluiting op de volwassenen-GGZ is vaak moeizaam met wisseling van zorgaanbieder en de voorwaarde van het eigen risico.

Jongeren met een (licht) verstandelijke beperking gaan wanneer zij 18 jaar worden over van de Jeugdwet naar de Wmo of de Wlz. De Wlz kent hoge toelatingseisen waardoor veel jongeren niet worden toegelaten.

De aansluiting tussen de stelsels klopt theoretisch, maar in de praktijk vallen er gaten. Om alle jongeren te ondersteunen richting participatie en zelfredzaamheid is een integrale en preventieve aanpak nodig van de gemeente en partners op de leefgebieden zorg, onderwijs, werk, inkomen en wonen. Deze aanpak vraagt om aandacht, tijd, strategie, creativiteit en lef.

Schematisch bevinden de knelpunten zich op de volgende snijvlakken:

Over welke jongere hebben we het?

Van alle jongeren van 16 tot 23 jaar in Den Haag komt circa 15% op de een of andere manier in een kwetsbare positie terecht.¹ Zij zijn kwetsbaar doordat ouders uit elkaar gaan, ze gepest worden, zich eenzaam voelen, schulden ontwikkelen, dakloos dreigen te worden, etc. Gelukkig komen veel van deze jongeren uiteindelijk weer goed terecht. Zelf, of met behulp van ondersteuning van hun ouders of hun eigen netwerk of desnoods een tijdelijke inzet van professionele hulp.

Een nog kleiner deel van deze groep jongeren in Den Haag heeft meer nodig. Het gaat dan met name om jongeren die door een gebrek aan een ondersteunend netwerk (ouders/familie/vrienden) in de problemen geraken of dreigen te geraken en vooral (te vroeg) op zichzelf zijn aangewezen. Sommige kwetsbare jongeren zijn blij met hun nieuw verworven vrijheid bij 18 jaar, overschatten zichzelf, zien het nut van begeleiding niet in en verdwijnen daarmee van de radar van hulpverleners en gemeente. Deze groep is extra kwetsbaar als er sprake is van LVB of psychische problematiek.

¹ De term 'kwetsbare jongeren' wordt landelijk zowel in het jeugddomein als in het onderwijsdomein gebruikt. Er worden verschillende groepen onder verstaan. Hier gaat het dus om het jeugddomein.

Deze jongeren zijn niet eenduidig in beeld, de exacte grootte is onbekend. Om een beeld te schetsen beschrijf ik hieronder diverse groepen jongeren waar ze in 'verstopt' zitten: Vaak is er overigens sprake van overlap.

	Aantal
Totaal aantal jongeren (16 - 23)	42.820
Risicjongeren (15%)	6.423
Spookjongeren²	Niet bekend
Onzichtbare jongeren (15-27 jaar)³	7.540 van 77.300 jongeren (15-27 jaar) ⁴
Voortijdige schoolverlaters (12-23)	1.024 ⁵
Jongeren met verlengde jeugdhulp of jeugdreclassering (18-23)	1045 ⁶
Jongeren die zich aanmelden bij het Jeugd Interventie Team (12-27)	700 ⁷
Aantal geregistreerde dak- en thuisloze jongeren (18-23)	322 ⁸
Percentage dak- en thuisloze jongeren met een verleden in de jeugdhulp⁹	60%
Jongeren die een beroep doen op de Wmo (18-23)¹⁰	595

In beeld krijgen

van knelpunten

Het afgelopen jaar is vanuit verschillende invalshoeken gekeken naar de situatie van kwetsbare jongeren in Den Haag. Hierbij zijn knelpunten geïnventariseerd waar een jongere mee te maken heeft. Specifiek is ingezoomd op de overgang bij 18 jaar vanuit de jeugdhulp naar andere vormen van ondersteuning (Verlengde Jeugdhulp/Pleegzorg, Wmo, Zvw, Wlz, Passend Onderwijs, Participatiewet).

We luisteren naar wat jongeren zelf aangeven in de gesprekken die wij als gemeente voeren met hen in het platform Jong Doet Mee. Het platform heeft samen met de gemeentelijk jeugdbudsman een rapport 'Knelpunten 18-/18+' opgesteld.

² Spookjongeren staan niet ingeschreven in de Basisregistratie Personen maar leven wel in de gemeente.

³ Onzichtbare jongeren volgen geen onderwijs, werken niet, ontvangen geen uitkering en staan niet ingeschreven als werkzoekende.

⁴ Centraal Bureau voor de Statistiek, "Factsheet Jongeren "buiten beeld" 2013,

⁵ VSV-Verkenner Zoom in op schooluitval, 2015-2016

⁶ Centraal Bureau voor de Statistiek, "Kosten jeugdwet 18 plussers en voogdij, 2015".

⁷ Jaarverslag JIT 2015

⁸ Registratie CCP en JIT, 2016

⁹ Volgens Stichting Zwerfjongeren Nederland, 2014

¹⁰ Dienst SZW, gemeente Den Haag, dd januari 2016

De adviezen van het rapport zijn onlangs bevestigd in een brief van de cliëntenraad Sociaal Domein.¹¹ In bijlage 2 staat een overzicht van de aanbevelingen en mijn reactie hierop.

De samenwerkende inspecties hebben in 2016 onderzoek gedaan naar hoe jongeren, die een open of gesloten residentiële instelling of een justitiële jeugdinstelling verlaten, worden geholpen op weg naar participatie en zelfstandigheid.¹² Jongeren die na verblijf in een residentiële instelling, terugkeren in de maatschappij, kampen vaak met (een combinatie van) problemen op meerdere leefgebieden, zoals gedrags- en verslavingsproblemen, problemen op school en/of een licht verstandelijke beperking. Ze komen moeilijk aan onderdak en lopen risico's bij het vinden van onderwijs en werk. Ook hier draagt de overgang van jeugdhulp naar hulp en ondersteuning vanuit andere wet- en regelgeving door het bereiken van de leeftijd van 18 jaar bij aan de complexiteit van hun problematiek.

Ik constateer ook dat de knelpunten op het gebied van hulp en ondersteuning bij jongeren een relatie hebben met ontwikkelingen op het gebied van financiën, school, werk en huisvesting. Oftewel schooluitval, jeugdwerkloosheid, schulden en dakloosheid hebben invloed op de hulpvraag van een jongere, en andersom.

Een hernieuwde visie en aanpak op de ondersteuning van kwetsbare jongeren

De jongere centraal

De knelpunten die ik ben tegen gekomen vragen om een stevige en integrale aanpak.

Ik wil dat kwetsbare jongeren in de leeftijd van 16 tot 23 jaar passende hulp krijgen die ze nodig hebben zodat ze zich echt tot zelfredzame volwassene ontwikkelen en naar vermogen bijdragen aan de samenleving. Om dit mogelijk te maken is het belangrijk dat we in Den Haag:

- jongeren optimaal voorbereiden op zelfstandigheid bij 18 jaar;
- de overgangen tussen verschillende wetten regelen zonder dat de jongere daar last van heeft;
- professionals de ruimte geven om te kunnen doen wat nodig is;
- de hulpvraag en de persoonlijke situatie van de jongere centraal stellen.

Jeugdigen met jeugdhulp krijgen een toekomstplan waarin ze met hun begeleider de stappen beschrijven om zelfstandig te zijn bij 18. Jongvolwassenen die blijvend ondersteuning nodig hebben na hun achttiende, mogen geen last hebben van de overgangsmomenten in de verschillende wetten en in de gemeentelijke dienstverlening. Ik zorg dat ruim voor het bereiken van het 18de jaar (uiterlijk bij 17,5) het duidelijk is hoe de vervolgondersteuning er uit ziet. Het moeten overstappen naar andere voorzieningen of hulpverleners is ongewenst. Ik wil voorkomen dat jongeren uit beeld kunnen raken. De gemeente heeft een belangrijke verantwoordelijkheid in het regelen van duurzame begeleiding en het borgen van zorgcontinuïteit van deze jongvolwassenen. Door regelruimte te zoeken en creatief om te gaan met de relevante wettelijke kaders is voor veel dilemma's een lokale oplossing mogelijk. We doen dit door de jongeren en zijn behoefte centraal te stellen.

Om het bovenstaande te bereiken presenteer ik u de agenda voor kwetsbare jongeren 16-23. Deze agenda is niet statisch, maar blijft in ontwikkeling. Voor eventuele nieuwe problemen of zorgpunten die in de praktijk naar boven komen worden acties toegevoegd. Doordat we steeds meer ervaring krijgen met de uitvoering van de gedecentraliseerde taken krijgen we ook een steeds beter beeld van wat er nodig is of ontbreekt.

¹¹ CSD, december 2016

¹² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/11/28/kamerbrief-over-rapportage-kwetsbare-jongeren-op-weg-naar-zelfstandigheid>

De acties in deze agenda zijn te verdelen in 2 categorieën.

In de eerste plaats is de agenda gericht op het verbeteren van de hulp en ondersteuning van kwetsbare jongeren 16-23 . Deze acties bouwen voort op het beleidskader en uitvoeringskader Jeugd (RIS 294617) en het beleidsplan Wmo (RIS 276361). Deze acties hebben tot doel passende hulp en ondersteuning te bieden voor alle kwetsbare jongeren in de leeftijd 16-23 door doorgaande lijnen mogelijk te maken.

De tweede categorie acties draagt bij aan de doelstellingen van het reeds ingezet beleid op:

- het voorkomen van schulden bij jongeren en het verbeteren van de schuldhulpverlening aan jongeren (RIS 294247);
- een betere ondersteuning van kwetsbare jongeren op of richting school of werk (RIS 295800 en RIS 281392);
- kwetsbare jongeren te voorzien van huisvesting (DSO.2016.825).

Dit doe ik omdat de hulp en ondersteuning van kwetsbare jongeren een groot verband heeft met andere domeinen zoals financiën, school, werk en huisvesting.

Tot slot ben ik in G4 en VNG verband actief bezig met dit onderwerp. De problematiek speelt immers in alle gemeenten en vooral in de grote steden. Dit betekent dat ik enerzijds blijf inzetten op een lobby om daadwerkelijke gaten in het wettelijk stelsel aan te laten pakken. Daarnaast wil ik in G4 en VNG verband met elkaar leren hoe binnen de eigen gemeentelijke organisatie oplossingen kunnen worden gevonden.

In de bijlage vindt u een meer uitvoerige beschrijving van de agenda voor kwetsbare jongeren 16-23 en de specifieke acties die worden ingezet. Hierin worden ook de knelpunten benoemd die eerder zijn geïnventariseerd.

Hoe verder?

De acties voer ik uit samen met jongeren en betrokken partners uit de stad. Over de resultaten van deze acties informeer ik u in de voortgangsrapportages Jeugd. Daarnaast informeer ik u na de zomer van 2017 apart over de voortgang van de agenda en mogelijke nieuwe acties die er uit nieuwe bevindingen voortvloeien.

Met vriendelijke groet,

Ingrid van Engelshoven

Bijlage 1

000 De agenda kwetsbare jongeren 16-23

Ik start namens het college een coördinerende aanpak in de vorm van een agenda voor kwetsbare jongeren 16-23. Deze agenda is in ontwikkeling. Wij blijven acties formuleren voor eventuele nieuwe problemen of zorgpunten die in de praktijk naar boven komen.

De acties in deze agenda zijn te verdelen in 2 categorieën:

1. Hulp: passende ondersteuning mogelijk maken

In de eerste plaats is de agenda gericht op het verbeteren van de hulp en ondersteuning van kwetsbare jongeren 16-23. Deze acties bouwen voort op het beleidskader en uitvoeringskader Jeugd (RIS 294617) en het beleidsplan Wmo (RIS 276361). Er is voor gekozen om op dit moment vooral op deze acties in te zetten, omdat de urgentie hiervan hoog is.

2. Versterken samenhang beleid specifiek gericht op jongeren: financiën; onderwijs en arbeid; huisvesting

Deze categorie acties draagt bij aan de doelstellingen van het reeds ingezet beleid op:

- het voorkomen van schulden bij jongeren en verbeteren van de schuldhulpverlening aan jongeren (RIS 294247);
- een betere ondersteuning van kwetsbare jongeren op of richting school of werk (RIS 295800 en RIS 281392);
- kwetsbare jongeren te voorzien van huisvesting (DSO.2016.825).

1. Hulp: passende ondersteuning mogelijk maken

De knelpunten die zich voordoen in de zorg en ondersteuning aan jongvolwassenen hebben zonder uitzondering te maken met een discrepantie tussen de (gebrekkige) zelfredzaamheid van hen die het betreft en de eisen die onze maatschappij aan jongvolwassenen stelt. Dit is geen nieuw gegeven en in die zin dus niet veroorzaakt door veranderende wetgeving zoals de recente decentralisaties. Ook onder de oude Wet op de Jeugdzorg kwamen veel problemen voor bij de overgang van 18- naar 18+, met name bij jongvolwassenen die tot hun 18e verjaardag gebruik maakten van intramurale zorg. Nieuw is wel dat:

- er in het nieuwe stelsel geen AWBZ-zorg meer is die doorloopt na het 18e jaar
- de toegangseisen voor de Wet langdurige zorg (Wlz) zijn aangescherpt door o.a. het vereiste dat iemand blijvend permanent toezicht of 24 uur per dag zorg in de nabijheid nodig heeft.

Vanuit de gemeentelijke jeugdregisseurs en de analysetafel Jeugd zijn in 2016 tientallen casussen besproken waaruit blijkt dat er jongeren tussen wal en schip dreigen te vallen. Ook de adviezen van Jong doet mee /Jeugdbondsman en de cliëntenraad sociaal domein laten zien dat deze aansluiting beter kan en op korte termijn om actie vraagt.

Veel jeugdigen vinden moeilijk passende hulp wanneer zij uit de jeugdhulp stromen. Een aantal vindt dat ze zelf nog niet klaar zijn voor zelfstandigheid en wil eigenlijk nog verder met hun huidige begeleider uit de jeugdhulp. Het (onnodig) wisselen van hulpverleners is vanuit het perspectief van de jongeren ongewenst.

Aan de andere kant zijn er ook jongeren die 'zorgmoe' zijn, maar waarvan je je kan afvragen of helemaal loslaten verstandig is. Problemen kunnen soms juist verergeren als we niet op een of andere manier blijven inzetten op contact en motivatie van deze jongeren. Tot slot moeten jongeren wanneer zij 18 jaar worden ook een eigen bijdrage of eigen risico gaan betalen voor de hulp die zij ontvangen. Voor jongeren die niet kunnen terugvallen op financiële ondersteuning van hun ouders is dit een aanzienlijk bedrag.

Met de onderstaande acties maak ik meer passende ondersteuning voor alle kwetsbare jongeren in de leeftijd 16-23 mogelijk door doorgaande lijnen van kwalitatieve ondersteuning te bieden.

Ambitie	Acties	Partners
<p>Jeugdigen, die jeugdhulp krijgen, zijn optimaal voorbereid op zelfstandigheid bij 18 jaar</p>	<p>De jeugdhulpinstellingen begeleiden jeugdigen vanaf 16 jaar middels een toekomstplan. In een toekomstplan wordt concreet beschreven wat de toekomstwensen zijn en wordt helder gemaakt wat er voor nodig is om die geregeld te krijgen. Het voorbereiden van de jeugdige op zelfstandigheid is een concreet doel. Met de jeugdige bepaalt de jeugdhulpverlener de stappen om te bereiken dat jongeren zelfstandig hun zorgvraag kunnen stellen, hun administratie doen, op zichzelf kunnen wonen, etc.</p> <p>In 2017 wordt ExPex (ervaringsdeskundigen) ingezet op het CJG De ExPex-</p>	<p>Jeugdhulpaanbieders, CJG, Expex</p>

	<p>jongeren helpen zowel de professionals als wel dat ze een maatje zijn voor de jeugdige.</p> <p>Ook in de pleegzorg is het belangrijk om al vroegtijdig, op 16-jarige leeftijd, te beginnen met de voorbereidingen op volwassenheid in samenspraak met de jongere, ouders en overige betrokkenen. Indien nodig is een terugvalbasis voor 18+ jeugdigen mogelijk in de vorm van verlengde pleegzorg of steungezinnen zodat de jeugdigen niet het gevoel krijgen er volledig alleen voor te staan na hun 18e . Voor meer informatie zie de regionale Ontwikkelagenda Pleegzorg (RIS295675).</p>	
<p>Uiterlijk een half jaar voor de 18^e verjaardag is met de jeugdige (en ouders) bepaald hoe de hulp en ondersteuning na 18 er uit ziet</p> <p>De vervolghulp is tijdig georganiseerd en sluit naadloos aan op de bestaande (jeugd)hulp.</p> <p>De volwassenzorg biedt hulpbehoevende jongeren uit de jeugdhulp naadloos de benodigde hulp en zorg (vanuit verschillende richtingen Wmo, Wlz, Zvw).</p> <p>Jeugdigen kunnen wanneer nodig hun huidige hulpverlening continueren.</p>	<p>Voor de jongere en zijn ouders is het duidelijk hoe de overgang van jeugdhulp naar volwassenondersteuning plaats vindt. Met alle jeugdigen en hun ouders die jeugdhulp ontvangen wordt uiterlijk bij 17,5 bepaald wat het vervolg aan hulp en ondersteuning na de jeugdhulp moet zijn. Benodigde vertegenwoordigers vanuit de expertises jeugdhulp, Wmo, sociale dienst, Wlz, Zvw komen hiervoor bij elkaar in een nieuw toewijzingsteam 18-/18+.</p> <p>Bij de Wmo zijn specifieke consulenten met aandachtsgebied Jeugdhulp benoemd. Ook voor zorg ingezet via PGB.</p> <p>Zorgverzekeraars en zorgkantoren brengen expertise in. Met zorgverzekeraars bedenken we oplossingen voor wanneer het eigen risico een drempel is.</p> <p>De gemeentelijke regisseurs van de Haagse Integrale Aanpak (HIA) kunnen hulp in zetten voor de doelgroep die onbedoeld tussen de kaders van de jeugdwet en Wmo in valt (qua leeftijd of door niet ingekocht vorm van benodigde ondersteuning)</p>	<p>CJG, jeugdhulpaanbieders</p> <p>CJG, SWZT's, Wmo consulenten</p> <p>Zorgverzekeraars en zorgkantoren</p> <p>HIA</p>

<p>Meer aanbieders kunnen hulp aanbieden vanuit zowel de Jeugdhulp als de Wmo</p>	<p>In de Wmo zijn meer aanbieders ingekocht die continuïteit kunnen bieden in de hulp en ondersteuning tussen 16-23 jaar. Met de inkoop 2017 jeugd en inkoop 2017-2019 Wmo is een slag geslagen. Er zijn nu 19 aanbieders die dit kunnen bieden (in 2016 waren dit er 15).</p> <p>We laten Wmo-aanbieders en jeugdhulpaanbieders in het kader van de stimuleringsregeling doorontwikkeling Maatwerk Arrangement (MWA) (RIS 295722) een voorstel doen voor de verbinding tussen MWA en Jeugdhulp. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het samen ontwikkelen van passende voorzieningen voor kwetsbare jongeren.</p>	<p>Jeugdhulpaanbieders; aanbieders Wmo; inkoopbureau H10; inkoop Wmo</p>
<p>De inhoud van de geboden zorg tussen jeugdhulp en volwassenhulp biedt indien nodig dezelfde kwaliteit en intensiteit.</p>	<p>De Wmo werkt per 2017 met resultaatgebieden ipv vastgestelde doelgroepen. Dit leidt tot meer mogelijkheden in de samenstelling en intensiteit van de ondersteuning.</p> <p>De Wmo werkt met een persoonlijk ondersteuningsplan, dat wordt gemaakt door aanbieder, samen met de klant. Hierin wordt voortgebouwd op het reeds opgestelde toekomstplan.</p>	<p>Wmo aanbieders; jeugdhulpaanbieders</p>
<p>Jongeren die 18 worden en uitstromen vanuit het gedwongen kader blijven in beeld. Er is een samenhangend hulpaanbod wanneer een jeugdmaatregel vervalt bij het volwassen worden.</p> <p>Duidelijkheid over inzet van en hulp na adolescentenstrafrecht (18-23 jarigen)</p>	<p>Ook voor jongeren van wie de maatregel (JB/JR) afloopt is bij 17,5 jaar duidelijk welke ondersteuning na 18 ingezet wordt. De jeugdbeschermer / jeugdreclasserder brengt de cases in bij toewijzingsteam 18-/18+ waar de expertises jeugdhulp, Wmo, sociale dienst, Wlz, Zvw in zijn vertegenwoordigd.</p> <p>Na de invoering van het adolescentenstrafrecht legt de rechter ook jeugdmaatregelen op aan 18-23 jarigen. Samen met OM, Reclassering, jeugdrechters en hulpaanbieders maken we afspraken in 2017 over welke partij waarvoor verantwoordelijk is. Zowel in het voortraject naar de uitspraak als wel de nazorg na het aflopen van de maatregel.</p> <p>Een zeer specifieke kwetsbare groep zijn jongeren die uit een residentiële instellingen of een justitiële jeugdinstantie uitstromen. Mede nav het</p>	<p>Gecertificeerde instellingen, jeugdteams, Wmo consulenten, JIT, SWZT's, Veiligheidshuis</p> <p>OM, Reclassering, jeugdrechters, aanbieders jeugdhulp en volwassenzorg</p>

<p>Zo min mogelijk jongeren worden 'zorgmoe'.</p>	<p>onderzoek inspectie STJ is geconstateerd dat de aansluiting op hulp en ondersteuning, school en wonen meer in samenhang kan worden gedaan. Deze groep gaat profiteren van de acties van de agenda, maar heeft naar verwachting meer nodig. Ik kom in 2017 met aanvullende acties.</p> <p>In 2017 krijgen 20 jongeren van wie de maatregel afloopt nog tijdens de duur van de maatregel een begeleider van het Jeugd Interventie Team die de jongere motiveert richting benodigde hulp en ondersteuning uit het volwassendomein.</p>	<p>Gecertificeerde instellingen en JIT</p>
--	--	--

Toelichting bij de acties

Hoewel in een aantal gevallen de jongere niet in staat is om zelf regie te voeren, is de realiteit toch dat elke jongere op een dag zelf de regie in handen krijgt. Om dit perspectief kans te geven, is het nodig samen met de jongere voorbereidende stappen te zetten. In de regio Haaglanden doen we dit door te werken met Toekomstplannen in de jeugdhulp. Hierin staat het perspectief van de jongere centraal en wordt de nadruk gelegd om de hulp zo in te richten dat de hulpverlener verder kijkt dan de einddatum van het eigen traject (wat komt daarna? wie heb ik daar voor nodig?). Een toekomstplan is een plan dat:

- als doel heeft om met de jongere en het netwerk van de jongere te werken aan de toekomst: participatie en zelfredzaamheid;
- een hulpverlener of vrijwilliger samen met de jongere én het netwerk van de jongere maakt;
- aansluit bij de motivatie en leefwereld van een jongere;
- benoemt welke ondersteuning er nodig is op alle leefdomeinen;
- een risicotaxatie bevat;
- bij voorkeur zo vroeg mogelijk wordt gemaakt, bijvoorbeeld als de jongere 16 is.

Voor jongeren die 18 worden en hun zorg willen continueren, is het belangrijk dat deze continuïteit ook wordt gewaarborgd. Dat kan zijn vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, de Wet Langdurige zorg of de zorgverzekeringswet. Als passende vervolghulp na de 18e verjaardag nodig is en niet binnen een ander kader gegeven kan worden, kan tot 23 jaar 'verlengde jeugdhulp' geboden worden. Per 2017 voer ik in Den Haag de volgende afspraak in. We bepalen uiterlijk wanneer de jongere 17,5 jaar is (maar het liefst veel eerder!) welke ondersteuning na 18 jaar ingezet wordt. Speciale toewijzingsteams 18-/18+ besluit hier over. Hierin zitten vertegenwoordigers vanuit de expertises jeugdhulp, Wmo, sociale dienst, Wlz, Zvw.

Voor jongeren tussen de 18 en 23 die volgens de Jeugdwet niet vallen onder verlengde jeugdhulp, maar voor wie de Wmo, de Wlz en Zvw op dit moment geen passende ondersteuning biedt. Voor deze jongeren maak ik het mogelijk maken toch de hulp of ondersteuning te krijgen die nodig is. Deze ondersteuning kan ingezet worden na beoordeling door de gemeentebrede sociaal regisseurs van de Haagse Integrale Aanpak (HIA). Wij doen dit middels een tijdelijke constructie in 2017. Voor 2018 gaan we het inzetten van deze specifieke vorm van ondersteuning rechtmatig verankeren in de gemeentelijke verordeningen en de inkoop Jeugd en Wmo.

Ook voor jongeren van wie een opgelegde maatregel (jeugdbescherming/jeugdreclassering) afloopt is minimaal een half jaar voordat de jeugdige 18 is duidelijk welke ondersteuning na het 18e jaar ingezet wordt. De jeugdbeschermer / jeugdreclasserder brengt de cases in bij het nieuwe toewijzingsteam 18-/18+ waarin vertegenwoordigers van de expertises jeugdhulp, Wmo, sociale dienst, Wlz, Zvw zitten. Voor jongeren die niet openstaan voor vervolghulp door bijvoorbeeld zorgmoeheid kan nog tijdens de maatregel een specialistische begeleider van het Jeugd Interventie Team worden geïntroduceerd om de jongere te motiveren / activeren. Een zeer specifieke kwetsbare groep in het gedwongen kader zijn jongeren die uit een residentiële instelling of een justitiële jeugdinstantie uitstromen. Mede nav het onderzoek van de inspectie STJ is geconstateerd dat de aansluiting op hulp en ondersteuning, school en wonen meer in samenhang gebracht kan worden. Deze groep gaat profiteren van de acties van de agenda, maar heeft naar verwachting meer nodig. Ik kom voor deze specifieke groep in 2017 nog met aanvullende acties.

Het adolescentenstrafrecht (ASR) is van toepassing op jongeren van 16 tot 23 jaar. De rechter mag bij jongeren van 16 tot 23 jaar op basis van hun ontwikkelingsfase beslissen of het jeugdstrafrecht of het strafrecht voor volwassenen op hen moet worden toegepast. De rechter beslist per situatie of de jeugdreclassering of de reclassering voor volwassenen wordt ingezet. Op basis van de Jeugdwet is de gemeente verantwoordelijk voor jeugdreclassering en de jeugdhulp die uit een strafrechtelijke beslissing voortvloeit. In de praktijk merkt het college dat er nog vragen zijn over zowel het proces richting de uitspraak door de rechter als wel de interpretatie van de uitspraak bij de uitvoerende instellingen. In 2017 wil ik zicht krijgen op de knelpunten in de uitvoering van een traject van een jongere met een maatregel in het kader van het adolescentenstrafrecht.

2. Versterken samenhang beleid specifiek gericht op jongeren (financiën; onderwijs en arbeid; huisvesting)

Versterken van het beleid op het voorkomen – en oplossen van schulden

De gemeente voert een actief beleid op het voorkomen – en oplossen van schulden. De doelgroep jongeren is in 2016 benoemd als een groep met specifieke knelpunten waar extra actie op nodig is.¹³

De onderstaande acties versterken de reeds in het schuldhulpbeleidsplan van wethouder SWWS beschreven inzet.

Ambitie	Acties	Partners
Jongeren zijn zich bewust van hun financiële rechten en plichten zodra ze 18 worden	We verbeteren de informatievoorziening voor jeugdigen die 18 jaar worden. Meer duidelijkheid voor jongeren over bijbehorende rechten en plichten zoals aanvraag DigiD, zorgverzekering, eigen administratie, etc. Meer aandacht via het Jongeren Informatie Punt (JIP), voorlichting op het VO en het MBO en het versturen van een gemeentelijke kaart met een checklist voor jongeren via een multimediale aanpak	Jongerenambassadeurs, Jong Doet Mee, JIP, VO, MBO, SZW
Kwetsbare Jongeren hebben op hun 18e de vereiste financiële/administratieve vaardigheden of hebben een netwerk dat hun hierbij kan ondersteunen.	Dit is expliciet onderdeel van het werken met toekomstplannen in de jeugdhulp	Jeugdhulpaanbieders
Jongeren met problematische schulden krijgen makkelijker toegang tot schuldhulpverlening. Deze is duurzaam en effectief voor de jongeren.	Bij het Jeugd Interventie Team (JIT) werken in 2017 outreachende schulddienstverleners die gespecialiseerd zijn in het pro-actief begeleiden van minimaal 120 jongeren en het bemiddelen met schuldeisers	JIT
Jongeren die zelfstandig moeten wonen hebben voldoende financiële middelen om deze stap te kunnen maken.	Wij werken een lobby met de G4 uit richting het rijk om voor jongeren onder de 21 jaar die niet een ondersteunend netwerk hebben de inkomensnorm aan te passen. Deze is niet toereikend om zelfstandig te kunnen wonen.	G4, Rijk

¹³ Zie RIS 294247. Beleidsplan Schuldhulpverlening 2016-2019

Versterken ingezet beleid op een betere ondersteuning van kwetsbare jongeren op of richting school of werk.

Een goede ondersteuning van kwetsbare jongeren in het onderwijs en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt is van groot belang. Vooral voor jongeren in een kwetsbare positie is toetreding tot de arbeidsmarkt niet vanzelfsprekend. Een deel van deze doelgroep heeft namelijk ondersteuning nodig om een startkwalificatie te halen, aan werk te komen en aan het werk te blijven. In Den Haag is reeds een stevige aanpak hierop vanuit het beleid Voortijdig Schoolverlaten (VSV) en de aanpak jeugdwerkloosheid. Met betrekking tot de doelgroep kwetsbare jongeren zet ik een aantal aanvullende acties in:

Ambitie	Acties	Partners
De ondersteuning op school (mn MBO) heeft een snelle en effectieve aansluiting op andere benodigde vormen van (lokale) hulp en ondersteuning	In 2017 bewerkstellig ik een aansluiting van de jeugd- en volwassenhulp op de locatie van het MBO. Vergelijkbaar met de aansluiting tussen jeugdteams in het VO met aanvullende verbinding naar de wijkteams en het JIT.	ROC
De kennis en kunde van de jeugdhulp wordt eerder benut in de ketenaanpak richting onderwijs en /of werk (sluitende aanpak jongeren)	Ik onderzoek de meerwaarde of de huidige sluitende aanpak Jongeren eerder (bijvoorbeeld vanaf 17jaar) kan voorsorteren op de uitstroom van jongeren uit de jeugdhulp. De kans is dan groter dat de zorg aansluit op de in te zetten route naar school en/of werk.	Aanbieders jeugdhulp, SZW
Betere voorlichting voor ex-gedefinieerde jongeren over wanneer wel of niet een VOG aangevraagd kan worden.	De landelijke voorlichting omtrent VOG lokaal versterken. Uit landelijk onderzoek blijkt dat er een grote groep (voormalig) delict plegende jongeren is die de VOG bij voorbaat niet aanvraagt en daardoor minder kans heeft op deelname aan school en/of werk (zie RIS 290328).	Justis, SZW, VSV, JIP, JIT, CJG, gecertificeerde instellingen,

Versterken ingezet beleid om kwetsbare jongeren te voorzien van huisvesting

Er is sprake van een toenemende druk op vooral de sociale woningvoorraad en specifiek de voorraad die voor kwetsbare doelgroepen nog betaalbaar is. De doelgroep Kwetsbare jongeren is, naast onder andere verwarde personen, verslaafden, ex-gedefineerde ook een van die doelgroepen.¹⁴ We proberen zo veel mogelijk te voorkomen dat jongeren thuisloos geraken. Een verhuizing bij einde verblijf in de jeugdhulp is een risicovolle overgang. De thuissituatie van jongeren is niet altijd verbeterd als verwacht wordt dat jongeren weer naar huis gaan na jeugdhulp. De vaardigheden om zelfstandig te wonen zijn niet altijd aanwezig. En er is sowieso een beperkt aanbod geschikte en

¹⁴ Zie ook DSO.2016.825 Voortgangsbrief begeleid wonen

betaalbare huisvesting om zelfstandig te wonen. Dit uit zich verder in een problematische doorstroom uit voorzieningen van begeleid wonen, beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De maatschappelijke opvang is geen geschikte plek voor jongeren uit de jeugdhulp. De overgang van een beschermde woonvorm naar de opvang is groot. Jongeren geven aan zich soms onveilig te voelen bij oa. volwassenen met OGGZ

Ambitie	Acties	Partners
Jongeren hebben bij 18, indien ze zelfstandig moeten wonen, de vaardigheden om zelfstandig te kunnen wonen	We maken aanvullende afspraken met de aanbieders van jeugdhulp over de aandacht die zij besteden aan de zelfredzaamheid van hun cliënten in aanloop naar het moment waarop zij 18 jaar worden. In het werken met toekomstplannen in de jeugdhulp maak ik het ontwikkelen van woonvaardigheden een belangrijk onderdeel.	Jeugdhulpaanbieders
<p>Er is voldoende aanbod aan geschikte en betaalbare huisvesting na jeugdhulp</p> <p>De doorstroom uit opvang, beschermd wonen en begeleid wonen verbetert.</p> <p>Jongvolwassenen met LVB problematiek kunnen indien nodig rekenen op tijdelijke woonondersteuning.</p>	<p>We zorgen voor een betere beschikbaarheid van kamers, zodat jongvolwassenen eventueel met begeleiding kunnen wonen. We vragen de woningcorporaties om meer woningen beschikbaar te stellen met name voor de doorstroom uit de jeugdhulp, begeleid wonen en maatschappelijke opvang.</p> <p>We bevorderen een gesprek tussen jongerenbegeleiders en particuliere eigenaren om (tijdelijk) woonruimte beschikbaar te stellen.</p> <p>Het aanbod begeleid wonen van JIT Wonen / de foyer breid ik uit met 24 plekken.</p> <p>We ontwikkelen voor de doelgroep jongvolwassenen met LVB problematiek in 2017 een passende voorziening in de Wmo voor tijdelijke woonondersteuning.</p>	<p>Woningcorporaties, jeugd- en volwassenzorg aanbieders</p> <p>Particuliere eigenaren</p> <p>JIT Wonen, woningcorporatie DUWO</p> <p>Wmo aanbieders, woningcorporaties</p>
Verblijf in de jeugdhulp gaat naadloos over naar 'bedden' in de volwassenzorg. Voorkomen wordt dat een jongere voor een periode is aangewezen	Zie het toewijzingsteam 18-/18+ (onderdeel 1 van de agenda). Uiterlijk bij 17,5 jaar wordt bepaald welke hulp en ondersteuning de jongere krijgt.	CJG, beoordelingsteams Wmo, zorgverzekeraars, zorgkantoren en jeugdhulp- en

op de maatschappelijke opvang.		volwassenzorgaanbieders.
Er is voldoende jongerenopvang om te voorkomen dat jongeren gebruik moeten maken van de volwassenopvang	Wekelijks voert het CCP overleg met de aanbieders van maatschappelijke opvang om dit te monitoren. Als er knelpunten zich voordoen maken we aanvullende afspraken met de jongerenopvang.	Aanbieders jongerenopvang en volwassenopvang, CCP.
Alle dak- en thuisloze jongeren zijn in beeld	In 2016 is met de partners geconstateerd dat we volgens de landelijke definitie en de huidige aanpak niet alle zwerfjongeren in beeld (kunnen) hebben. In 2017 ontwikkelen we met het veld een gezamenlijk gedragen heldere en bruikbare definitie uit en maken we afspraken over het meer outreachend benaderen van dak- en thuisloze jongeren.	CCP en JIT, SZW en overige partner het netwerk zwerfjongeren.

Bijlage 2.

Aanbevelingen rapport Jong Doet Mee en jeugdbudsmans

060

Aanbevelingen en reactie

Op basis van de knelpunten die de zorgaanbieders hebben genoemd en het gesprek dat met enkele jongeren is gevoerd doen wij de volgende aanbevelingen:

- Stel de jongere en zijn hulpvraag centraal en niet de financiering van de hulp. Bekijk per jongere of verlengde jeugdhulp of Wmo-hulp geschikt is.
Dit doen we. Zowel via de jeugdhulp als de Wmo is maatwerk en daardoor passende hulp mogelijk is. Wettelijk is bepaald dat de Wmo als voorliggend wordt gezien, maar wanneer passende hulp in de Wmo niet mogelijk is zetten we verlengde jeugdhulp in. In 2017 is er een knelpuntenbudget vrijgemaakt voor jongeren die vanuit een inhoudelijk argument jeugdhulp nodig hebben, maar formeel niet onder de definitie van jeugdige vallen.
- Stel samen met jongeren, gemeenten en instellingen richtlijnen op over wanneer de hulp mag stoppen.
Dit gaan wij doen. De input vanuit Jong Doet Mee achterban is een belangrijke basis om het gesprek aan te gaan. De uiteindelijke richtlijnen vertalen wij in werkinstructies voor in ieder geval de jeugdteams en de Wmo-consulenten, als wel de inkoopvoorwaarden voor aanbieders.
- Laat verlengde jeugdhulp doorlopen tot 23 jaar. Jongeren moeten tot die leeftijd kunnen blijven aankloppen voor jeugdhulp. Ook al zijn ze (meer dan) een half jaar uit zorg geweest. Sluit de hulpverlening pas af als er aan de opgestelde richtlijnen is voldaan.
Zie eerste aanbeveling. Het gaat er vooral om dat de jongere passende hulp blijft krijgen, deze kan ook vanuit de Wmo worden geboden en hoeft niet per definitie verlengde jeugdhulp te zijn. Indien dit wel nodig is kan via het knelpunten budget de verlengde jeugdhulp worden ingezet.
- Zorg dat jongeren goed voorbereid worden op zelfstandigheid als ouders daar onvoldoende toe in staat zijn. Elke jongere die de jeugdhulp verlaat met 18 jaar moet een zelfstandigheidstraining krijgen. Maak hierbij gebruik van ervaringsdeskundige jongeren (ExpEX) om de jongeren te motiveren.
Wij onderschrijven het uitgangspunt. Zelfstandigheid met 18 jaar is onderdeel van de doelen uit het toekomstplan waar jeugdhulpinstellingen mee werken. Wij stimuleren het gebruik van ervaringsdeskundigen, waaronder ExpEX. Zelf benutten we in 2017 de inzet van ExpEX in de jeugdteams bij het CJG
- Iedere jongere die de jeugdhulp verlaat heeft ook een toekomstplan. Daarbij moet er één persoon uit het netwerk en één persoon uit de hulpverlening beschikbaar zijn die de vinger aan de pols houdt en die mogelijk ondersteuning biedt bij het eigen maken van vaardigheden op het gebied van zelfstandigheid. Zorg dat als een jongere zijn voogd wil behouden, die mogelijkheid bestaat.
Werken met een toekomstplan is verplicht gesteld voor jeugdhulpaanbieders in de inkoop. Komend jaar spreken we met de aanbieders af hoe ze hier in 2017 invulling aan geven en hoe we de toekomstplannen beter kunnen benutten (bijvoorbeeld door personen uit het netwerk daar in te betrekken). Een voogd kan je niet behouden na je 18^e jaar. Wel zijn er mogelijkheden tot mentorschap, bewindvoerder of onder curatele.
- Biedt pleegouders de mogelijkheid tot een pleegvergoeding en begeleiding aan tot de jongere 23 jaar wordt, als een jongere na zijn of haar 18^e in het pleeggezin wil blijven wonen.
Dit is onderdeel van de in november 2016 opgestelde regionale ontwikkelagenda Pleegzorg/Jeugdhulp in gezinsvormen die samen met pleegouders, pleegkinderen en jeugdhulpaanbieders is opgesteld. Daarin staat de mogelijkheid van een 'startbeurs' bij 18 alsmede het eerder voorbereiden op het 18 jaar worden vermeld.

- Zorg voor hulpvormen die zoveel mogelijk lijken op een 'normale' gezinssituatie waar ruimte is voor experimenteren en fouten maken. Ontwikkel nieuwe hulpvormen om de overgang van gesloten naar "gewone" hulp te overbruggen.
De 'normale' gezinssituatie staat centraal in de ontwikkelagenda pleegzorg/jeugdhulp in gezinsvormen. Het advies m.b.t. nieuwe hulpvormen zal worden meegenomen in het kader van de inkoop jeugdhulp 2018.
- Zorg voor een minder intensieve en bureaucratische overgang van Jeugdwet naar Wmo door goede afstemming tussen de jeugdhulp en volwassenzorg.
Wij maken betere werkafspraken tussen de jeugdteams en de Wmo-consulenten. Inzet is om eerder samen op te trekken richting de jongere / gezin om gaten in de overdracht te voorkomen. Zo zijn er bijvoorbeeld Wmo-consulenten die 18-/18+ als aandachtsgebied hebben om de overgang tussen Jeugdhulp en Wmo soepel te laten verlopen.
- Zorg voor een Multidisciplinair (FACT) team waarbij bemoeizorg en (jonge) ervaringsdeskundigen kunnen worden ingezet.
Er zijn reeds verschillende multidisciplinaire teams van waaruit mogelijkheden voor bemoeizorg zijn. Samen met de bestaande teams onderzoeken we hoe de overgang naar volwassenheid kan worden meegenomen in deze teams of dat er specifieke expertise mist. De inzet van ervaringsdeskundigen juichen we toe en zullen we stimuleren.
- Onderzoek hoe de rol van het sociale netwerk vergroot kan worden door gebruik te maken van bijvoorbeeld JIM (Jouw ingebrachte mentor) of ExpEx.
We stimuleren de rol van het sociaal netwerk, onder meer door de pilot ExpEx.
- Zorg voor een oplossing voor jongeren die een eigen bijdrage voor behandeling niet kunnen bekostigen.
Dit is onderwerp van gesprek met de zorgverzekeraars.
- Informeer jongeren goed over allerlei wetten en regels waar zij mee te maken krijgen.
In Den Haag hebben we het Jongeren Informatie Punt waar alle jongeren terecht kunnen voor (anoniem) informatie en advies. Daarnaast gaan we inzetten op een betere informatievoorziening voor jongeren die 18 jaar worden (á la verjaardagskaart) en gaan we een factsheet ontwikkelen die jeugdhulpbegeleiders kunnen gebruiken in de begeleiding van hun jongeren.
- Zorg dat jongeren, ouders, maar ook professionals en organisaties op de hoogte zijn van de sociale kaart en de mogelijkheid tot onafhankelijke cliëntondersteuning.
Wij verbeteren de communicatie over deze mogelijkheid. Onder andere op de site van het CJG en in de begeleiding geboden vanuit de jeugdteams.
- Biedt jongeren die uit de gesloten jeugdzorg (Schakenbosch) komen toekomstperspectief op het gebied van dagbesteding en werk. Denk hierbij aan het creëren van werkplekken voor jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt, financiering voor een 18+ coach die jongeren helpt bij aanvraag voor dagbesteding en het zoeken van geschikt werk. Overzicht met regelingen en dagbestedingsprojecten kan hierbij ondersteunend zijn.
Dit punt pakken wij op in overleg met Schakenbosch en de gemeente Leidschendam-Voorburg.